

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КОНТРАФАКТНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статті розглядаються проблеми та сучасні аспекти ідентифікації контрафактної продукції, проблеми, що виникають під час боротьби з контрафактними товарами. Констатовано, що у випадку, коли виготовлення, розповсюдження чи інше використання, а також імпорт, перевезення чи зберігання матеріальних носіїв, у яких виражено результат інтелектуальної діяльності чи засіб індивідуалізації, призводять до порушення виключного права на такий результат чи на такий засіб, такі матеріальні носії вважаються контрафактними.

Показано, що ввезення та розповсюдження контрафактної продукції, насамперед, пов'язані з фальсифікацією кількісних і якісних показників товарів з метою заниження митної вартості товарів, що суттєво впливає на обчислення митних платежів. Констатовано, що основними аспектами сучасної ідентифікації контрафактної продукції є визначення однорідності представленого зразка товару зареєстрованим товарам (зазначеним у свідоцтві). Товари, що порівнюються в процесі експертизи, можуть бути визнані неоднорідними, однорідними, ідентичними, близькими до ідентичності; визначення тотожності або схожості товарів, у т. ч. і до можливого змішування (ступінь змішування) багатокomпонентної продукції.

Ключові слова: контрафактна продукція, декларування, митна експертиза, митний реєстр об'єктів експертизи.

SAPOZHNYK DMYTRO

Live University of Trade and Economics

MODERN ASPECTS OF IDENTIFICATION OF COUNTERFEIT PRODUCTS

The article discusses the problems and modern aspects of identification of counterfeit products, as well as the problems arising in the course of combating counterfeit goods. It is stated that if the manufacture, distribution or other use, as well as import, transportation or storage of material media containing the result of intellectual activity or means of individualization lead to infringement of the exclusive right to such result or means, such material media are considered counterfeit.

The author shows that importation and distribution of counterfeit products are primarily associated with falsification of quantitative and qualitative indicators of goods in order to understate the customs value of goods, which significantly affects the calculation of customs duties. At the same time, up to 80% of goods in circulation in the domestic market are related to copyright or patent infringement, and in certain groups of goods in circulation, 30 to 50% are actually counterfeit or falsified. The author analyzes the damage caused by counterfeit products to the country's economy and business.

It is noted that an integrated approach is needed to combat counterfeit products, detect and prevent their import and export, and the following measures are worthy of attention: improvement of interaction between customs authorities and right holders; improvement of the regulatory framework in the field of intellectual property protection; raising the legal culture of citizens in the field of intellectual property; introduction of new technical means of control and information transfer; improvement of the procedure for declaration and commodity expertise.

It is stated that the main aspects of modern identification of counterfeit products are: determination of the homogeneity of the presented sample of goods to the registered goods (specified in the certificate). The goods compared in the course of examination may be recognized as heterogeneous, homogeneous, identical, close to identity; determination of identity or similarity of goods, including possible mixing (degree of mixing) of multi-component products.

Keywords: counterfeit products, declaration, customs examination, customs register of the objects of mine inspection.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

В інноваційній економіці особливу значимість для юридичних осіб мають нематеріальні активи. Одним із різновидів нематеріальних активів вважається абсолютне право на зазначений у власності юридичної особи товарний знак – засіб індивідуалізації, позначення, що дає можливість відрізнити відповідно товари і послуги одних юридичних або фізичних осіб від однорідних товарів, послуг інших юридичних або фізичних осіб. За рахунок впізнаваності правовласник товарного знаку стає впізнаваним, гарантуючи йому додатковий прибуток.

Захист цивільних прав від незаконного використання товарного знаку, окрім вимог про припинення порушення або стягнення завданих збитків, здійснюється також шляхом: публікації судового рішення з метою відновлення ділової репутації потерпілого; видалення з товару або його упаковки незаконно використаних товарного знаку чи позначення, подібного до нього до ступеня знищення; виготовлення зображень виготовлених зображень товарного знаку, схожого до нього до ступеня змішування; арешту чи знищення товарів, щодо яких незаконно застосували товарний знак; арешт або знищення товарів, які незаконно використовували.

Контрафакція (лат. *contrafactio* – підробка) – це виробництво та реалізація окремими фірмами товарів, схожих із товарами відомих фірм-виробників, шляхом незаконного використання ними відомих на ринку товарних фірмових знаків з метою отримання фінансової вигоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Нині спостерігається стійка тенденція зростання кількості правопорушень у сфері інтелектуальної

власності, пов'язаних із виробництвом і розповсюдженням контрафактної продукції. Проблема контрафакту набула глобальних масштабів і загрожує економічній безпеці держав [1, 2]. У законодавстві більшості країн поняття контрафактної продукції визначається, як товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію країни або вивезення з цієї території призводить до порушення прав власника, що захищаються відповідно до чинного законодавства та її міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку [3–5]. Крім того, у національному визначенні, що у випадку, коли виготовлення, розповсюдження чи інше використання, а також імпорт, перевезення чи зберігання матеріальних носіїв, у яких виражено результат інтелектуальної діяльності чи засіб індивідуалізації, призводять до порушення виключного права на такий результат чи на такий засіб, такі матеріальні носії вважаються контрафактними.

Згідно з даними Всесвітньої митної організації, 9% усієї світової торгівлі становить піратська та контрафактна продукція. В останні роки в ЄС частка контрафакту зросла з 6% до 8%. Збитки від контрафакту за країнами: Франція – 6,8 млрд євро, Велика Британія – 9,2 млрд євро, Німеччина – 8,3 млрд євро [6]. Незважаючи на зусилля, що докладаються у боротьбі з контрафактною продукцією, на ринку спостерігається стабільна тенденція зростання кількості правопорушень. Частка підробок, що варіюються залежно від товарних категорій, становить 25-40%. Контрафактна продукція випускається як на території держави, так і імпортується із зарубіжжя. Більша частина всієї контрафактної продукції у світі, за даними експертів ОЕСР, виробляється в Китаї – 63,2% від усіх підробок у світі. Серед інших лідерів з виробництва підроблених товарів такі країни, як Туреччина (3,3%), Сінгапур (1,9%), Таїланд (1,6%) та Індія (1,2%). Понад 90% контрафакту прибуває з Китаю, Таїланду, Малайзії, країн Південно-Східної Азії [6, 7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття.

Наявність контрафактної продукції створює негативний образ країни в міжнародному масштабі, сприяє формуванню кримінального ринку, призводить до збільшення тіншового товарного обігу і до скорочення легального виробництва внаслідок недобросовісної конкуренції. Якісну підробку часом буває просто неможливо відрізнити від оригіналу, оскільки виробник контрафакту випускає останній на виробничих потужностях правовласників, що ускладнює відрізнити підробку від оригіналу без спеціальної апаратури. Висока ціна на продукцію також не гарантує споживачеві придбання оригінальної продукції

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз проблем ідентифікації контрафакту під час митного контролю та оформленні товарної продукції, яка містить ознаки об'єктів інтелектуальної власності та сучасних аспектів ідентифікаційних митних процедур.

Виклад основного матеріалу

Поділ контрафактної продукції за змістом засобів індивідуалізації (товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, найменування місць походження товарів тощо), наведено на рис. 1.

Засіб індивідуалізації	Зміст ознак індивідуалізації
товари-двійники (тотожні товари)	аналогі, що мають абсолютну схожість з оригіналом, які асоціюються з товарами правовласника і виробляються для введення в обіг у споживача
товари-імітатори	мають часткову схожість, так звану «до ступеня змішування», метою виробництва яких є створення у споживача асоціації з продукцією правовласника. Схожість може бути різних видів: схожість дизайну, схожість найменування, об'єднання частин кількох найменувань в одне тощо
контекстна схожість	асоціативно-сміслова схожість товару або групи товарів у загальній сюжетній лінії з брендом фірми-власника товарного знаку (наприклад, товар у складі предметів, які не випускаються виробником оригінальної продукції)

Рис. 1. Зміст засобів індивідуалізації контрафактної продукції

Джерело: узагальнено за [2, 7]

Ввезення та розповсюдження контрафактної продукції, насамперед, пов'язані з фальсифікацією кількісних і якісних показників товарів з метою зниження митної вартості товарів, що суттєво впливає на обчислення митних платежів. Вважають, що на внутрішньому ринку до 80% товарів, які перебувають у обігу, пов'язані з порушенням авторських чи патентних прав, а за окремими групами товарів, які перебувають у обігу від 30 до 50% за фактом є контрафактними або фальсифікованими [8]. Збитки, що завдаються контрафактною продукцією згруповані у рис. 2.

втрати економіки, пов'язані з ненадходженням податкових та інших платежів до бюджетів держави і державних позабюджетних фондів
зниження престижу держави, погіршення інвестиційного клімату
фінансові втрати власників авторських прав на продукцію і прав на товарні знаки
школа здоров'ю споживачів контрафактної продукції

Рис. 2. Збитки від реалізації контрафактної продукції

Джерело: власна розробка

Угода з *TRIPS*, розроблена членами СОТ (Марракеш; 15.04.1994) (зі зм. від 06.12.2005), містить комплекс заходів законодавчого, правоохоронного та організаційного характеру, спрямованих на запобігання ввезенню та вивезенню контрафактних товарів, створення заходів, що забезпечують охорону об'єктів інтелектуальної власності. До них належать:

- 1) кримінальне покарання у вигляді тюремного ув'язнення для осіб, які підробляють товари;
- 2) адміністративна відповідальність, у вигляді накладення штрафів на осіб, накладення арешту на товар, конфіскації товару, знищення товару.

До характерних ознак контрафакту митні та правоохоронні органи можуть віднести продукцію за наявності ознак наступного (рис. 3).

Немає жодних сумнівів, що у питаннях боротьби з контрафактною продукцією, виявлення та запобігання її ввезенню і вивезенню потрібен комплексний підхід, серед заходів якого заслуговують на увагу:

- удосконалення взаємодії митних органів і правовласників;
- удосконалення нормативної бази у сфері охорони інтелектуальної власності;
- підвищення правової культури громадян у сфері інтелектуальної власності;
- запровадження нових технічних засобів контролю та передачі інформації;
- удосконалення порядку проведення декларування та товарознавчих експертиз.

невідповідність найменування країни походження, зазначеної на товарі, з країною вивезення товару
ввезення здійснюється з країни, яка не є країною виготовлення оригінального товару
ввезення і вивезення здійснюється через пункти, які не використовує правовласник оригінального товару
товари марковані товарними знаками, схожими до ступеня змішування з оригінальними товарними знаками
упаковки мають дефекти
інструкція із застосування товару замінена фотокопією
перевезення товару здійснюється в розукмплектованому вигляді або навалом
порівняно з однорідними або ідентичними товарами значно занижено суму страхівки
при ввезенні/вивезенні товарів відсутні дані про укладені ліцензійні договори
у списках ліцензіатів імпортер або одержувач товару не зазначені правовласником

Рис. 3. Характерні ознаки ідентифікації контрафакту товарної продукції

Джерело: узагальнено за [1, 2, 8]

При цьому припинення правопорушень у сфері захисту прав інтелектуальної власності митними органами повинно здійснюватися:

- 1) до випуску товарів, на етапі митного декларування за рахунок призупинення випуску товарів, що внесені до Митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності України;
- 2) після випуску товарів шляхом проведення камеральних і виїзних митних перевірок;
- 3) у форматі оперативно-розшукових заходів на основі співпраці митних органів у рамках перевірок МВС України та інших дотичних контролюючих органів.

А особливості декларування товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності та/або їх ознаки, пов'язані із обов'язковим заявленням декларантом митному органу відомостей про товар у частині правомірності використання виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Підсумовуючи викладене констатуємо, що основними аспектами сучасної ідентифікації контрафактної продукції є:

- визначення однорідності представленого зразка товару зареєстрованим товарам (зазначеним у свідоцтві). Товари, що порівнюються в процесі експертизи, можуть бути визнані неоднорідними, однорідними, ідентичними, близькими до ідентичності;
- визначення тотожності або схожості товарів, у т. ч. і до можливого змішування (ступінь змішування) багатокomпонентної продукції.

Тотожність означає збіг позначень, елементів та складових у всіх конструкціях, тобто, точне копіювання засобу індивідуалізації товару. Подібність до ступеня змішування – це асоціація товарних складових між собою незважаючи на окремі відмінності. Дослідження позначення на товарі повинно проводитися експертом за наступними ознаками:

- а) тотожність за призначенням;
- б) графічна (візуальна) схожість;
- в) смислова (семантична) схожість;
- г) звукова (фонетична) схожість.

Таким чином, особливістю митної експертизи товарів є те, що у висновку експерта повинно бути зазначено: позначення можуть бути визнані неспорідненими (несхожими, неподібними, відмінними), подібними до ступеня змішування, схожими до ступеня змішування, схожими у високому ступені близького до ідентичності, тотожними із порівнюваними при експертизі товарними об'єктами.

Література

1. Shraddha M., Gunjan R. Economics of Counterfeit Products: With Special Reference to Mobile Phones & Watches. *Theoretical Economics Letters*. Vol. 9, No. 5, June 2019. DOI: [10.4236/tel.2019.95108](https://doi.org/10.4236/tel.2019.95108).
2. Marta B., Di Liddo A., Villani G. How do Fines and Their Enforcement on Counterfeit Products Affect Social Welfare? *Computational Economics* (2022) 60:1547–1573. <https://doi.org/10.1007/s10614-021-10195-6>.
3. Сапожник Д. І., Демидчук Л. Б. Постановка питань при призначенні митної експертизи об'єктів інтелектуальної власності. *Вісник ЛТЕУ. Технічні науки*. 2022. № 31, С. 62-69. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1221-2022-31-08>.
4. Чубенко А. Г. та ін. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції. К. : Ваіте, 2018. 826 с.
5. Митна енциклопедія : у двох томах. Т. 1 / Бережнюк І. Г. (відп. ред.) та ін. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. 472 с.
6. OECD/EUIPO (2019), Trends in Trade in Counterfeit and Pirated Goods, Illicit Trade, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/g2g9f533-en>.
7. Buttice V., Caviggioli F., Franzoni C., Scellato G., Stryszowski P., Thumm N. Counterfeiting in digital technologies: An empirical analysis of the economic performance and innovative activities of affected companies. *Research Policy*. Volume 49, Issue 5, June 2020. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2020.103959>.
8. Захистити Україну від контрафакту можна лише об'єднавши зусилля державних органів та усього суспільства! URL: <http://pakharenko.ua/zaxistiti-ukra%D1%97nu-vid-kontrafaktu-mozhna-lishe-obyednavshi-zusillya-derzhavnix-organiv-ta-usogo-suspilstva/>.

References

1. Shraddha M., Gunjan R. Economics of Counterfeit Products: With Special Reference to Mobile Phones & Watches. *Theoretical Economics Letters*. Vol. 9, No. 5, June 2019. DOI: [10.4236/tel.2019.95108](https://doi.org/10.4236/tel.2019.95108).
2. Marta B., Di Liddo A., Villani G. How do Fines and Their Enforcement on Counterfeit Products Affect Social Welfare? *Computational Economics* (2022) 60:1547–1573. <https://doi.org/10.1007/s10614-021-10195-6>.
3. Sapozhnyk D. I., Demydchuk L. B. Postanovka pytan pry pryznachenni mytnoi ekspertyzy ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti. *Visnyk LTEU. Tekhnichni nauky*. 2022. № 31, S. 62-69. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1221-2022-31-08>.
4. Chubenko A. H. ta in. Terminolohichni slovnyk z pytan zapobihannia ta protydii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu, finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia ta koruptsii. K. : Vaite, 2018. 826 s.
5. Mytna entsyklopediia : u dvoch tomakh. T. 1 / Berezhniuk I. H. (vidp. red.) ta in. Khmelnytskyi : PP Melnyk A.A., 2013. 472 s.
6. OECD/EUIPO (2019), Trends in Trade in Counterfeit and Pirated Goods, Illicit Trade, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/g2g9f533-en>.
7. Buttice V., Caviggioli F., Franzoni C., Scellato G., Stryszowski P., Thumm N. Counterfeiting in digital technologies: An empirical analysis of the economic performance and innovative activities of affected companies. *Research Policy*. Volume 49, Issue 5, June 2020. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2020.103959>.
8. Zakhystyty Ukrainu vid kontrafaktu mozhna lyshe obiednavshy zusyllia derzhavnykh orhaniv ta usoho suspilstva! URL: <http://pakharenko.ua/zaxistiti-ukra%D1%97nu-vid-kontrafaktu-mozhna-lishe-obyednavshi-zusillya-derzhavnix-organiv-ta-usogo-suspilstva/>.